

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

До тридцятип'ятиріччя кафедри психології освіти

ПСИХОЛОГІЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІННОВАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ У ЗАКЛАДІ
ВИЩОЇ ОСВІТИ

МОНОГРАФІЯ

Видавництво
«К Н Т»
Київ — 2024

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 10 від 28 листопада 2024 р.)*

Рецензенти:

Ігнатович О. М., — доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка відділу психології праці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Зязюна НАПН України;

Кучинська І. О., — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Пророк Н. В., — доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка лабораторії психодіагностики та науково-психологічної інформації Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України.

Психологічне забезпечення інноваційних процесів у закладі вищої освіти:
П 86 монографія / [Т. В. Дуткевич, О. В. Савіцька, Н. П. Панчук, Н. М. Дідик]. — Київ: Видавництво «КНТ», 2024. — 160 с.

ISBN 978-966-373-961-8

Монографія висвітлює проблеми психологічного забезпечення інноваційних процесів у закладі вищої освіти. У ній знайшли віддзеркалення проблема формування життєво-професійних цінностей майбутніх педагогів в контексті гендерного підходу, представлені авторські технології формування у здобувачів вищої освіти софт скілз, професійної ідентичності та мотивації до військової служби з використанням технологій інтерактивного і дистанційного навчання. Представлені у монографії дослідження здійснено в межах колективної теми науково-дослідної лабораторії педагогіки і психології вищої школи кафедри психології освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка «Психологічне забезпечення інноваційних процесів у вищій освіті» (Державний реєстраційний номер 0120U101142).

Монографія адресована науковцям-психологам, науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти, здобувачам освітньо-наукового рівня вищої освіти.

УДК 159.9(075.8)

ISBN 978-966-373-961-8

© Дуткевич Т. В., Савіцька О. В., Панчук Н. П., Дідик Н. М. 2025,
© Видавництво «КНТ», 2025.

Зміст

Передмова	5
Розділ 1. Гендерний підхід у формуванні життєво-професійних ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців (Н.П.Панчук)	8
1.1. Гендерна соціалізація у гендерній освітній технології	8
1.2. Особливості включення гендерного підходу до організації освітньо-виховного процесу	13
1.3. Інтеграція гендерних підходів у професійну підготовку здобувачів закладів вищої освіти	14
1.4. Вплив статі на зміст та ієрархічну структуру життєвих та професійних цінностей майбутніх фахівців	19
Список використаних джерел	36
Розділ 2. Розвиток професійної ідентичності майбутніх психологів засобами тренінгу в умовах дистанційного навчання (О.В.Савицька)	39
2.1. Стан розробки проблеми професійної ідентичності в психологічній науці	39
2.2. Особливості розвитку професійної ідентичності майбутніх психологів у закладі вищої освіти	47
2.3. Технології формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з вищою освітою	50
2.4. Тренінг розвитку професійної ідентичності в умовах дистанційного навчання: зауваги до проєктування та результати апробації	53
Список використаних джерел	84
Додатки	87
Розділ 3. Формування софт скілз у майбутніх учителів методами інтерактивного навчання (Т.В.Дуткевич)	100
3.1. Поняття і структура софт скілз, особливості софт скілз педагога	102
3.2. Методи формування софт скілз майбутніх фахівців	112
3.3. Психологічні особливості методів інтерактивного навчання	116
3.4. Опис та результати апробації методики формування софт скілз майбутніх педагогів засобами інтерактивного навчання	119
3.5. Висновки та перспективи подальших досліджень	123
Список використаних джерел	125

Розділ 4. Психологічні особливості формування мотивації здобувачів вищої освіти до проходження військової служби (Н.М.Дідик)	131
4.1. Професійна мотивація як важлива якість майбутніх військовослужбовців	131
4.2. Особливості формування мотивації до військової служби у здобувачів вищої освіти	139
4.3. Методика і результати дослідження мотивації до військової служби у здобувачів вищої освіти	141
4.4. Програма формування мотивації до військової служби у здобувачів вищої освіти	149
Список використаних джерел	157

ПЕРЕДМОВА

Цивілізаційні та культурні виклики сьогодення загострюють потребу в інноваційному розвитку різних сфер життя сучасного українського суспільства, найперше його потребує освіта як потужний ресурс та незаперечна умова сталого розвитку суспільства. Зумовлений необхідністю випереджувати соціальні та економічні зміни в суспільстві, інноваційний розвиток освіти і освітніх середовищ покликаний формувати у майбутніх фахівців готовність до ефективної діяльності у цих умовах.

Особливої актуальності, з огляду на пріоритети розвитку вищої освіти в концепції інноваційного розвитку України, набуває забезпечення інноваційної спрямованості всієї системи вищої освіти. Інноваційний розвиток вищої освіти передбачає такі основні напрямки її трансформації: модернізацію змісту освіти, технологій викладання, навчання і управління в освіті, глобалізацію та європеїзацію освіти в контексті створення єдиного європейського простору вищої освіти.

Інноваційні процеси у закладі вищої освіти є багаторівневими та комплексними і стосуються різних аспектів та напрямків діяльності сучасного закладу освіти (науково-технічна, освітня, економічна, інформаційна тощо), структурних елементів освітньої системи (зміст освіти, технології навчання, засоби навчання, системи діагностики якості та оцінки результатів освіти тощо).

Основними ознаками інноваційного розвитку закладу вищої освіти є розробка та впровадження інноваційних освітньо-наукових проєктів; інноваційних технологій навчання та виховання, форм організації освітнього процесу; застосування інноваційних технологій в управлінні закладом вищої освіти, гармонізація різних систем у закладі вищої освіти з метою подолання опору науково-педагогічних працівників інноваційним процесам і змінам та, врешті-решт, створення інноваційного освітнього середовища у закладі вищої освіти.

Одним із засобів активізації інноваційної діяльності у закладі вищої освіти є створення системи її психологічного забезпечення. Саме проблемі психологічного забезпечення інноваційних процесів у закладі вищої освіти, розробці та впровадженню її технологій і присвячена наша монографія. Представлений в ній матеріал уможливуватиме реалізацію інноваційних підходів до формування особистісних і професійних властивостей майбутнього фахівця, його софт скілз, життєво-професійних цінностей та мотивації через впровадження

інноваційних технологій інтерактивного і дистанційного навчання, реалізацію гендерного підходу у вищій освіті.

У першому розділі монографії розкривається сутність і специфіка застосування гендерного підходу в закладі вищої освіти для забезпечення особистісного та професійного розвитку майбутніх фахівців. Досліджуються змістові характеристики ціннісної сфери в юнацькому віці. Звертається увага на важливість розвитку вміння проектування освітнього процесу в умовах швидких змін. Визначено вплив гендеру на становлення життєво-професійних ціннісних орієнтацій здобувачів вищої освіти. Встановлено, що гендерний підхід є необхідною передумовою реалізації гендерного виховання і виступає складовою особистісно зорієнтованого освітнього процесу у закладі вищої освіти.

У другому розділі подано узагальнений аналіз проблеми ідентичності та професійної ідентичності, їх типології, а також з'ясовано особливості взаємозв'язку й взаємозалежності різних типів ідентичності в загальній структурі «Я-концепції». Наведено теоретичне узагальнення основних технологій формування професійної ідентичності майбутніх фахівців, виокремлено особливості реалізації навчального тренінгу в умовах дистанційного навчання. З'ясовано особливості професійної ідентичності майбутніх психологів, продемонстровано можливість використання спроектованого тренінгу професійної ідентичності в умовах дистанційного навчання та описано його вплив на формування професійної ідентичності здобувачів вищої освіти.

Третій розділ присвячено висвітленню основних підходів до тлумачення поняття софт скілз та особливостей їх прояву у сфері педагогічної діяльності, виокремлено психологічну структуру софт скілз педагога та описано її складові. Здійснено критичний аналіз методів розвитку софт скілз у майбутніх фахівців з вищою освітою та розглянуто можливості цілеспрямованого формування софт скілз майбутніх педагогів із застосуванням методів інтерактивного навчання. Продемонстровано ефективність авторської методики формування софт скілз з використанням засобів інтерактивного навчання у майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей.

У четвертому розділі монографії здійснено аналіз теоретико-прикладних аспектів формування мотивації до військової служби у здобувачів вищої освіти. Схарактеризовано поняття професійної мотивації майбутніх військовослужбовців, виявлено та проаналізовано

особливості формування мотивації до військової служби у здобувачів вищої освіти. Доведено, що професійна мотивація є внутрішнім рушійним чинником професійної діяльності та забезпечує психологічну готовність до військової служби. Створена програма діагностики й формування мотивації до військової служби у здобувачів вищої освіти може бути використана як елемент психологічного супроводу підготовки майбутніх військовослужбовців.

Монографію підготовлено науковим колективом науково-дослідної лабораторії педагогіки та психології вищої школи кафедри психології освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка в межах роботи над НДР «Психологічне забезпечення інноваційних процесів у вищій освіті» (Державний реєстраційний номер 0120U101142). Авторами окремих розділів є: Дуткевич Т.В. (розділ 3), Савіцька О.В. (передмова, розділ 2), Панчук Н.П. (розділ 1), Дідик Н.М. (розділ 4).

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Т. В. Дуткевич, О. В. Савіцька,
Н. П. Панчук, Н. М. Дідик

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

МОНОГРАФІЯ

Підписано до друку 30.12.2024 р. Формат 60х84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 10,0. Тираж 300 прим.

ТОВ «КНТ»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 581 від 03.08.2001 р.